

**ОБРАЗАЦ ЗА ДОСТАВУ КОМЕНТАРА У ВЕЗИ СА ИЗМЕНАМА УСТАВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ДЕЛУ КОЈИ СЕ ОДНОСИ НА ПРАВОСУЂЕ**

Име и презиме: prof Marijana Rajvančić, Sofija Mandić, Aleksandra Vladisavljević, Sanja Nikolin

Име организације, односно институције: Ženska platforma za razvoj Srbije (multisektorska mreža)

Контакт телефон: +381 63 407 190 (Aleksandra Vladisavljević)

Е-пошта: zplatforma@gmail.com

Датум: 30.juna 2017.

1. Одредбе Устава Републике Србије на које се предлог за измену односи

- Чл. 4, чл. 5 ст. 4, чл. 16, чл. 17 чл. 18, чл. 22, чл. 30, чл. 31, чл. 32, чл. 33, чл. 34, чл. 36, чл. 75 чл. 99 ст. 2 тачка 3; чл. 105 ст. 2 тачке 12 и 13; чл. 147 ст. 1 Устава. (све наведене одредбе утичу на статус судова у уставном систему, те се и оне морају узети у обзир при променама Устава које се односе на судове)
- Чл. 16, чл. 17, чл. 18 ст. 2 и 3, чл. 75, чл. 142 ст. 2, чл. 145 ст. 2, чл. 149 ст. 1, чл. 167 ст. 1 тачке 1 и 2
- Чл. 105 ст. 2 тачка 12 и чл. 148 ст. 2
- Чланови 142 - 153 и чланови 153 до 155 Устава
- Члан 167 и 170 Устава

2. Предлог за измену Устава Републике Србије

Опште сугестије релевантне за статус судова у уставном систему

- Укључити у Устав интегративну клаузулу.

Чл. 4 ст. 3 Регулисати принцип поделе власти у облику парламентарног система, гарантовати независност суда и дефинисати судску власт.

Чл. 5 ст. 3 Допунити начелну уставну забрану непосредног вршења власти.

Чл. 16, 17, 18 ст. 2 и 3 чл. 75, чл. 142 ст. 2, чл. 145 ст. 2, чл. 149 ст. 1, чл. 167 ст. 1 тачке 1 и 2 Отклонити термилошке недоследности у вези са међународним изворима права.

Чл. 32 ст. 2 Прецизирати обим права на бесплатног тумача или преводиоца.

Чл. 32 ст. 3 Укључити међународни стандард искључења јавности – када би јавност могла нашкодити интересима правде.

Чл. 32 у вези са чланом 142 Ускладити терминологију чл. 32 ст. 3 - „поступак пред судом” и чл. 142 ст. 3 - „расправљање пред судом” да би се отклонила могућност различитих интерпретација.

Чл. 67 Прецизирати садржај и обим права на правну помоћ и бесплатну правну помоћ и прецизирати пружаоце бесплатне правне помоћи.

Чл. 99 ст. 2 тачка 3; чл. 105 ст. 2 тачке 12 и 13; чл. 147 ст. 1. Из надлежности Народне скупштине изузети изборе судија, председника Врховног касационог суда и председника судова.

Чл. 105 ст. 2 Прописати квалификовану већину за усвајање закона који регулишу судску власт.

Чл. 105 ст. 2 тачка 12 Отклонити термилошке непрецизности о основама за престанак мандата председника Врховног касационог суда, председника судова и судија (у вези са чијим престанком функције Устав прави разлику између разрешења и других разлога за престанак функције - чл. 148 ст. 2). Потребно је установити надлежност судских органа да одлучују о престанку мандата на лични захтев, због наступања законом прописаних разлога за престанак функције (деклараторни акт) и надлежност да одлучују о разрешењу (мериторно одлучивање).

Опште препоруке за део о судовима:

- Систематику поглавља о судовима садржински уредити: најпре најважнија начела о статусу судова (институционални) и судија (персонални), потом одредбе о организационим питањима. Непотребна понављања у тексту изоставити.

- Регулисати успостављање судског буџета.

- Гарантовати законско регулисање плата судија.

Чл. 142 ст. 2 Отклонити контрадикторност уставних решења о правним изворима који постављају границе деловања судске власти.

Чл. 142 ст. 3 - У складу са међународним стандардима гарантовати јавно изрицање (саопштавање) пресуде (чл. 142 ст. 3).

Чл. 143 Размотрити могућност да се судови као судови посебне надлежности у Уставу предвиде судови за породичне и радне спорове.

Чл. 144 ст. 1 Из поступка номиновања кандидата за председника Врховног касационог суда искључити учешће надлежног одбора Народне скупштине.

Чл. 145 ст. 2 Укључити праксу међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права у листу извора на којима се темеље одлуке суда.

Чл. 147 Установити уставносудску заштиту за повреду права у поступку избора судија и правни лек који судија може користити пред Уставним судом у случају повреде права у поступку његовог избора.

Чл. 149 ст. 1 У листу правних извора којима је потчињен судија у вршењу судијске функције укључити праксу међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права, општеприхваћена правила међународног права и потврђене међународне уговоре.

Чл. 151 Судијски имунитет (имунитетску заштиту) проширити на целокупан судски поступак, а не само на део поступка у коме се доноси судска одлука.

Чл. 152 ст. 2 Нespoјивост судијске функције на нивоу принципа дефинисати Уставом, уместо законом.

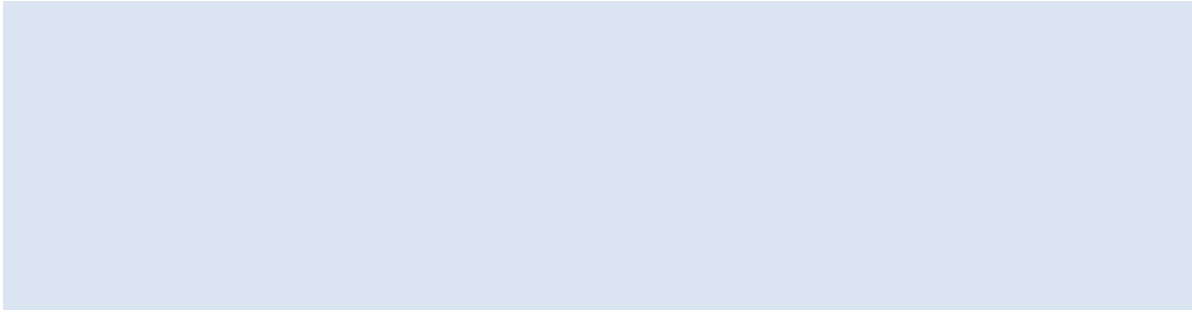
Чл. 153 Уставом регулисати не само начин избора судија, председника судова и председника Врховног касационог суда и сталност судијске функције, већ и чланова Високог савета судства. Из надлежности Народне скупштине изузети надлежност везану за избор чланова Високог савета судства. Из састава Високог савета судства искључити представнике извршне и законодавне власти (чл. 153 ст. 3)

Чл. 154 Надлежност Високог савета судства је потребно регулисати само Уставом, без могућности утврђивања законских надлежности.

Чл. 170 Прецизирати одредбе поступању Уставног суда при одлучивању о уставној жалби, које се односе на субсидијерну природу овог инструмента и облике правне заштите који претходе уставној жалби. Односно, прецизирати када се сматра да су „исцрпљена“, а када „да нису предвиђена“, и која „друга правна средства за заштиту људских права.“

Чл. 167 Одлучивање о непосредној уставносудској заштити људских права уврстити у надлежности Уставног суда.

Чл. 196 Установити обавезу публикаовања у службеном гласилу пресуда међународних тела (Европски суд за људска права) уколико су стандарди садржани у пресудама правно обавезујући (чл. 196 иза ст. 2 додати нови став).

3. Образложење упућеног предлога за измену Устава Републике Србије

Чл. 4 У парламентарном систему поделе власти принципи равнотеже и међусобне контроле карактеришу однос легислативе и егзекутиве, али не и однос према судској власти чији положај одређује начело независности. Према садашњем решењу, судска власт је истовремено и независна и контролисана од стране друге две гране власти. Ово је потребно изменити и положај судске власти регулисати доследно као независан у границама права. Потребно је и дефинисати судску власт као посебну грану власти, по узору на дефиниције друге две гране власти, што би отклонило неке од практичних дилема, рецимо ону ко је носилац судске власти или који све органи и институције чине део судске власти.

Чл 5 ст. 3 Потребно је операционализовати начелну уставну одредбу да „политичке странке не могу непосредно вршити власт нити је потчинити себи“ и утврдити поступак утврђивања кршења забране и њене последице. Забрана је успостављена превише уопштено и њено прецизирање би омогућило доследну примену забране. Ово се посебно односи на разлику између непосредног вршења власти и потчињавања власти политичким странкама.

Чл. 16, 17, 18 ст. 2 и 3 чл. 75, чл. 142 ст. 2, чл. 145 ст. 2, чл. 149 ст. 1, чл. 167 ст. 1 тачке 1 и 2 Потребно је отклонити термилошке недоследности у вези са међународним изворима права, јер ови извори такође постављају основ за поступање судова и постављају границе у којима суд поступа. Међутим, у наведеним члановима Устава се на различите начине препознају извори права, тако да су негде препознати само Устав и закони, негде су препозната општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори, а понегде се као извор препознаје и пракса међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права. Све ове изворе је потребно доследно навести у одредбама који постављају границе деловања судске власти, наводе изворе на којима се темеље одлуке суда, изворе којима је потчињен судија у вршењу судијске функције и који су темељ међународних односа.

Чл. 18 ст. 3 Потребно је прецизирати садржај термина „пракса међународних институција која надзиру спровођење међународних стандарда људских права“, тако да буду октољене практичне дилеме. Једна од тих дилема је и она да ли међународне институције које укључују и праксу међународних судова.

Чл. 32 ст. 2 Потребно је прецизирати обим права на бесплатног тумача или преводиоца с обзиром на субјекте, односно утврдити да ли се ради о праву свих учесника у поступку, као и прецизирати да ли се ово право може користити у свим судским поступцима.

Чл. 32 ст. 3 Поред уставом прописаних разлога за ограничење начела јавности, у листу ових разлога је потребно укључити и међународни стандард искључења јавности – када би јавност могла нашкодити интересима правде. Ово посебно треба узети у обзир због чињенице да се поступци воде ради задовољења општег интереса – интереса правде. Стога, ако се јавност може искључити ради заштите јавног реда и морала, ово би морао бити случај и у случају угрожености интереса правде.

Чл. 32 у вези са чланом 142 Потребно је ускладити терминологију чл. 32 ст.

3 - „поступак пред судом” и чл. 142 ст. 3 - „расправљање пред судом” да би се отклонила могућност различитих интерпретација о томе на који део поступка се односе правила о јавности судског поступка.

Чл. 67 Потребно је прецизирати садржај и обим права на правну помоћ и бесплатну правну помоћ, и прецизирати њихове пружаоце. Ово је посебно важно имајући у виду вишегодишње практичне проблеме при усвајању Закона о бесплатној правној помоћи, где је предмет спора како обим и садржај овог права, тако и питање ко има право, а ко обавезу пружања правне и бесплатне правне помоћи.

Чл. 99 ст. 2 тачка 3; чл. 105 ст. 2 тачке 12 и 13; чл. 147 ст. 1. Из надлежности Народне скупштине потребно је изузети изборе судија, председника Врховног касационог суда и председника судова и ову надлежност поверити судским телима. Оваква промена је већ дугогодишња сугестија међународне стручне јавности, пре свега Венецијанске комисије. Оваква измена би смањила могућност утицаја законодавне и извршне власти на рад судства.

Чл. 105 ст. 2 Потребно је прописати квалификовану већину за усвајање закона који регулишу судску власт како би се избегла пракса честих промена закона који регулишу ову област. Од 2000. године, закони који регулишу уређење судова и њихову територијалну организацију били су предмет измена готово сваке године, понекада и више пута годишње. Оваква пракса ствара изузетну правну несигурност и додатно урушава поверење грађана у правосудје, а које је већ у великој мери пољуљано. Уколико би за одлуке уређивању судске власти била потребна квалификована већина, ово би допринело рејим променама и променама које захтевају одређени ниво консензуса међу народним посланицима.

Чл. 105 ст. 2 тачка 12 Потребно је отклонити терминолошке непрецизности о основама за престанак мандата председника Врховног касационог суда, председника судова и судија (у вези са чијим престанком функције Устав прави разлику између разрешења и других разлога за престанак функције - чл. 148 ст. 2). Потребно је установити надлежност судских органа да одлучују о престанку мандата на лични захтев, због наступања законом прописаних разлога за престанак функције (деклараторни акт) и надлежност да одлучују о разрешењу (мериторно одлучивање).

Чл. 142 ст. 3 – Потребно је, складу са међународним стандардима, гарантовати јавно изрицање (саопштавање) пресуде, не ограничавати ово право јавности само на расправљање пред судом.

Чл. 143 Потребно је размотрити могућност да се судови као судови посебне надлежности у Уставу предвиде судови за породичне и радне спорове. Ови спорови у великој мери оптерећују судове опште надлежности и грађанима онемогућавају ефикасан приступ правди. Судови посебне надлежности би тако били специјализовани за одређена питања, што би такође убрзало окончање поступака.

Чл. 144 ст. 1 Из поступка номиновања кандидата за председника Врховног касационог суда је потребно искључити учешће надлежног одбора Народне скупштине, како би се онемогућио утицај законодавне власти на избор председника

овог суда. Ово је посебно важно посматрати у контексту чињенице да је председник надлежног одбора готово по правилу и представник владајуће већине у Народној скупштини, што повећава и могућност утицаја извршне власти у поступку избора.

Чл. 147 Потребно је установити уставносудску заштиту за повреду права у поступку избора судија и правни лек који судија може користити пред Уставним судом у случају повреде права у поступку његовог избора. Устав препознаје могућност обраћања Уставном суду због повреде права судије у поступку разрешења, али не и на повреду права у поступку избора. Ово решење није правично, па је судијама и кандидатима за судијску позицију потребно подједнако омогућити заштиту права која су повезана са избором или разрешењем судијске функције.

Чл. 151 Потребно је судијски имунитет (имунитетску заштиту) проширити на целокупан судски поступак. Према важећем решењу, имунитет се односи само на део поступка у коме се доноси судска одлука, што није добро решење и што судије лишава неопходне заштите током читавог судског поступка.

Чл. 152 ст. 2 Нespoјивост судијске функције је потребно дефинисати Уставом. Ово је потребно учинити макар на нивоу принципа, јер садашње уставно решење није довољно прецизно (забрана вршења функција, послова и приватних интереса, у складу са законом).

Чл. 153 Уставом је потребно регулисати не само начин избора судија, председника судова и председника Врховног касационог суда и сталност судијске функције, већ и чланова Високог савета судства. С обзиром на то да ово тело доноси неке од најважнијих одлука у области судства, потребно је осигурати положај и заштиту његових чланова, како би могли да обављају своју одговорну функцију.

Из надлежности Народне скупштине је такође потребно изузети надлежност везану за избор чланова Високог савета судства, док је из састава Високог савета судства потребно искључити представнике извршне и законодавне власти. Ове промене би требало да обезбеде виши степен независности и непристрасности у раду Високог савета судства.

Чл. 154 Надлежност Високог савета судства је потребно регулисати само Уставом, без могућности утврђивања законских надлежности. Овакво решење би допринело правној сигурности и обезбедило гаранције независности судске власти.

Чл. 170 Потребно је прецизирати одредбе поступању Уставног суда при одлучивању о уставној жалби, које се односе на субсидијерну природу овог инструмента и облике правне заштите који претходе уставној жалби. Односно, потребно је прецизирати када се сматра да су „исцрпљена“, а када „да нису предвиђена“, и која „друга правна средства за заштиту људских права.“

Чл. 167 Одлучивање о непосредној уставносудској заштити људских права уврстити у надлежности Уставног суда, што у важећем решењу није случај. Уставна жалба је препозната као инструмент заштите Уставом гарантованих права, али поступање на основу уставних жалби није део надлежности Уставног суда.

Чл. 196 Потребно је регулисати обавезу публикавања пресуда међународних тела

у службеном гласилу уколико су стандарди садржани у пресудама правно обавезујући (чл. 196 иза ст. 2 додати нови став). Ово је, заједно са уређивањем одредаба о међународним изворима права, једини начин доследне примене међународних стандарда у заштити права.

Своје прилоге и додатни материјал можете послати уз овај обазац.